

Алла СВОБОДА

Особливості організації інформаційного обслуговування читачів універсальної наукової бібліотеки у новому інформаційному середовищі

На основі аналізу особливостей нового цивілізаційного циклу – інформаційного суспільства, в якому інформація є вирішальним фактором піднесення найважливіших соціальних характеристик, а також особливостей перехідного періоду у розвитку країни, обґрунтовується закономірність піднесення соціальної ролі бібліотек у накопиченні та передаванні інформації, доступі до світових інформаційних мереж. У статті розглядаються перетворення, які відбуваються в діяльності універсальних наукових бібліотек України в останнє десятиріччя: поява нових категорій читачів внаслідок утворення нових соціальних груп, зміни у бібліотечно-інформаційних технологіях, у видовому складі інформаційних ресурсів, в організаційній структурі бібліотек, у формах інформаційної діяльності, яка все більше тяжіє до створення аналітичних продуктів, готових до використання. Докладно висвітлюються питання підвищення рівня інформаційної культури читачів та організації професійної перепідготовки бібліотечних кадрів.

«Епоха інформації і наукових знань», «ера інформатизації» – ці характеристики міцно закріпилися за новим сторіччям і новим цивілізаційним циклом, у який вступило людство – інформаційним суспільством. На думку більшості дослідників, майбутня, найважливіша відмінна риса інформаційного суспільства – повсюдне і високоєфективне використання інформації і її найбільш високоорганізованої форми – наукових знань. При цьому інформація і наукові знання є не тільки фундаментальними стратегічними ресурсами, від грамотного використання яких залежить ефективність використання всіх інших ресурсів – матеріальних, фінансових, енергетичних, але і найбільш поширеними в суспільстві предметами і результатами праці.

З використанням інформаційних ресурсів учені покладають свої надії на розв'язання глобальних кризових проблем, що загрожують самому існуванню людини як біологічного виду [9; 10; 14; 21]. Швидке виснаження природних багатств нашої планети, демографічний дисбаланс, усе частіші загрози глобальної екологічної катастрофи спонукають людство шукати нову парадигму розвитку, що повинна бути заснована на ефективному використанні останніх досягнень науки, освіти і нових високоєфективних технологій. Освоєння інформації як практично невичерпного ресурсу розвитку і сучасних високоєфективних інформаційних технологій як його наймогутнішого каталізатора дає можливість орієнтуватися на інноваційний розвиток суспільства, що передбачає скорочення ресурсоспоживання і зменшення

антропологічного навантаження на нашу планету до рівня, який забезпечуватиме стійкий прогрес цивілізації.

Уже сьогодні інформаційна сфера розвинених країн поглинає понад 60% трудових ресурсів. У США в цю сферу залучено близько 80% працюючих, приблизно 20% – у традиційні промислові галузі і менше 3% – у сільське господарство. У Західній Європі в інформаційній сфері працює 70–75% спеціалістів [15]. Таким чином, інформаційна сфера стає одним із вирішальних чинників на шляху інтелектуалізації суспільного виробництва. Причому характерно, що для збільшення випуску продукції високотехнологічних виробництв постійно нарощується обсяг забезпечувальної інформації.

Усвідомивши, що ріст інформаційних послуг є істотним чинником, що лежить в основі добробуту країни, а інформаційна нерівність таїть у собі поразку в конкурентній боротьбі з більш розвиненими в інформаційному плані державами, уряди багатьох країн починають наполегливі спроби зайняти лідируючі позиції в новому інформаційному середовищі.

Розробляються національні стратегії інформаційного розвитку, що мають на меті забезпечити конкурентоспроможність своєї промисловості і фінансів, домогтися найвигіднішого положення для своїх громадян у сутичці за нові робочі місця, що будуть базуватися на інформаційних технологіях. У країнах Західної Європи реалізується більше двох тисяч проектів, що мають на меті сприяти розвитку національної інфраструктури. В Америці завершено створення потужної національної мережі для досліджень і освіти – NREN – із пропуск-

ною спроможністю 100 тис. стор. тексту за секунду і почате створення так званої інформаційної супермагістралі. Остання розглядається урядом як програма, спрямована на «підвищення ефективності роботи уряду», на «...забезпечення Сполученим Штатам світового лідерства в науці, техніці і технології» [25].

Існують значні міжнародні проекти, спрямовані на ліквідацію електронно-цифрового розриву між країнами, такі як проект Європейського Співтовариства «Електронна Європа». ЮНЕСКО розробила глобальну інформаційну програму «Інформація для всіх». Нарешті, у 2000 р. керівники країн вісімки прийняли «Окінавську хартію глобального інформаційного суспільства», де зафіксовані основні напрями формування глобального інформаційного суспільства [17], намічені шляхи подолання розриву між інформаційно багатими та інформаційно бідними країнами в інтересах принципово нового загальноцивілізаційного процесу, орієнтованого на стійкий розвиток суспільства. Водночас, у Хартії відзначається, що розбіжності в галузі інформації і знань, відставання у темпах розвитку інформаційних технологій пов'язані з відставанням енергетичного сектору, телекомунікацій і освіти, повинні спонукати країни, що розвиваються, приймати послідовні національні програми інформатизації.

На нашу думку, ця теза прямо стосується стану інформаційної сфери в Україні.

Якщо говорити про стан державної системи наукової і технічної інформації в нашій країні, то основні висновки зводяться до такого. Кризові явища світового масштабу і складності, які співпали з перехідним періодом, пов'язаним зі зміною суспільного ладу у країні, погіршили стан і без того відсталих від розвинених країн Заходу вітчизняних інформаційних ресурсів. Комплектування вітчизняними і закордонними науковими виданнями погіршилося, а технічні можливості для взаємообміну між бібліотеками і доступу до глобальних інформаційних мереж через нерозвиненість у нашій країні сучасних інформаційних і телекомунікаційних технологій явно відстають від потреб користувачів. І усе ж розвиток технологій запису інформації на оптичних дисках і онлайн-доступ до ресурсів мережі Інтернет надають читачам якісно нові можливості одержання інформації, зокрема доступ до бібліографічних, реферативних і повнотекстових БД найбільших інформаційних центрів, видавництва, бібліотек світу.

Користувачам інформації в нашій країні стали доступними принципово інші, ніж колись, обсяги інформації, джерела і засоби, а також оперативність її одержання. Бібліотеки стали єдиними для всіх прошарків населення установами, що надають доступ до інформації і на традиційних носіях, і в електронному вигляді.

Бібліотека – не автономна система, що саморозвивається. Розвиток бібліотек і зміст їхньої діяльності визначається, насамперед, ходом суспільного розвитку. Як справедливо відзначає Є. І. Кузьмін, бібліотека залеж-

на від змін у навколишньому середовищі – від стану книговидання, книгорозповсюдження, телекомунікацій, від митних правил, які сприяють або перешкоджають її комплектуванню, від роботи зв'язку, але головне – від змін у соціальній структурі суспільства, появи нових соціальних груп із новими інформаційними потребами, від зміни ціннісних орієнтацій суспільства, від рівня життя основної маси населення, що тільки через бібліотеки може безоплатно задовольняти свої інформаційні потреби [11].

На жаль, в останні роки в Україні не проводилося масштабних комплексних досліджень читача і читання, як це було у 80-ті роки. Але локальні дослідження, проведені окремими науковими, зокрема, обласними бібліотеками, ВНЗ культури України, бібліотеками наукових установ НАН, структурними підрозділами Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ), державна бібліотечна статистика, опубліковані матеріали досліджень, проведених бібліотеками інших пострадянських країн, дають можливість охарактеризувати зміни в читацькій структурі, мотивах відвідувань бібліотек, читацьких пріоритетах у перехідний період.

Усі ці матеріали свідчать про те, що в переважній більшості бібліотек змінився склад читачів. І в універсальних наукових бібліотеках, і особливо в публічних, переважною категорією стала учнівська молодь.

Незабезпеченість сучасними підручниками і навчальними посібниками численних нових навчальних курсів в освітніх закладах – від школи до ВНЗ включно – породжує масовий притік студентів і старшокласників не тільки в публічні, але й у наукові бібліотеки, бібліотеки наукових установ. Освітній «дев'ятий вал» наклав сьогодні навіть бібліотеки академічних інститутів: студенти і спеціалісти з інших установ складають у них від 28 до 40, а в гуманітарних – навіть до 60 відсотків читачів [19].

Водночас скоротилася кількість найбільше високопідготовлених читачів – учених, спеціалістів у зв'язку зі скороченням їх у структурі науки і виробництва. У тих же бібліотеках наукових установ Академії наук України за 10 років – з 1991 по 2001 р. – кількість наукових співробітників скоротилася на 7700 (34%), спеціалістів – на 16 150 (63%), що відповідає зменшенню чисельності працівників в інститутах Академії за ці роки [16].

Щоправда, у Національній бібліотеці України імені В. І. Вернадського в останні два роки спостерігається збільшення кількості наукових співробітників на 6%.

Бібліотекарі, котрі обслуговують учених, відзначають тенденцію, що посилюється, їхньої багатопрофільної спеціалізації, оскільки дослідження дедалі частіше мають міждисциплінарний характер, і для вирішення основних наукових завдань учені повинні на високому фаховому рівні володіти знаннями із суміжних наукових дисциплін. Тому характерною рисою організації їхнього обслуговування в мережі є створення дворівневої системи. Центральна бібліотека забезпечує потребу

вчених і спеціалістів у загальнонаукових і міждисциплінарних знаннях, бібліотека наукової установи – з конкретної предметної галузі, пріоритетної тематики досліджень інституту.

Змінилося співвідношення наукових комунікацій, що складають у сукупності інформаційне середовище спеціаліста. Багато вчених України в результаті довгострокової роботи в закордонних наукових центрах за договорами і грантами засвоїли сучасні інформаційні технології, встановили особисті контакти з головними спеціалістами своєї галузі закордонних країн і здатні самостійно задовольнити свої інформаційні потреби, одержуючи інформацію від зарубіжних колег електронною поштою або шляхом доступу до баз даних у віддаленому режимі. До бібліотек своїх інститутів, котрі уже десятиліття комплектуються від випадку до випадку не тільки зарубіжними науковими виданнями, але і вітчизняною літературою, ці вчені майже не звертаються.

Водночас бібліотекарі інститутських бібліотек відзначають, що значна частина вчених потребує допомоги посередників у пошуку необхідної інформації або в індивідуальному інформуванні з наступним наданням необхідних джерел на паперовому носії. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського як методичний центр бібліотек системи прагне надати читачам відомості про наявну у бібліотеках мережі баз даних вітчизняних і зарубіжних центрів інформацію й орієнтує бібліотеки на розкриття можливостей доступу до світових інформаційних ресурсів, створення в інститутах проблемно-орієнтованих БД з урахуванням колективного, міждисциплінарного характеру досліджень.

В установах НАН України секції фізико-технічних наук, наприклад, такі БД створюються з проблем міцності матеріалів, механічних властивостей з'єднань, надпровідності. Більш ніж у сорока інститутах різного профілю вивчаються різноманітні аспекти охорони навколишнього середовища. Вчені зацікавлені у взамовикористанні матеріалів, накопичених бібліотеками різних інститутів, в інформації про неї.

Входження в ринкову економіку супроводжується переорієнтуванням частини спеціалістів на інший вид діяльності. Відповідно змінилися і їхні потреби в літературі. Якщо раніше науковці, викладачі навчальних закладів користувалися, головним чином, літературою за фахом, то зараз діапазон запитів розширюється за рахунок видань по фінансах, праву, маркетингу.

Різде скорочення промислового виробництва, зникнення цілих галузей супроводжувалося зміною складу читачів і за галузевим принципом. Якщо у 1989 р. після переїзду НБУВ у нову будівлю серед 40 тис. нових читачів 25,5% становили спеціалісти в галузі технічних наук, 27,1% – природничих і 30,6% – в галузі суспільних наук [18], то в 2001 р. спеціалісти в галузі технічних наук становили лише 17%, природничих – 14,5%, а кількість спеціалістів гуманітарного профілю збільшилася до 68% [5]. Причому серед читачів гуманітарного профілю переважають економісти – майже 20% і юрис-

ти – 10,6%. Парадоксально, але незважаючи на кризу економіки, правової системи зростає кількість спеціалістів і, відповідно, попит на літературу саме з цих галузей, а також спостерігається різке зростання інтересу до проблем політології, соціології, психології, педагогіки, історії. Тим часом, в економічно розвинених країнах найбільшим попитом користуються обчислювальна техніка і генетика – два наукових напрями, що є основою інформаційних технологій – штучної і природної [12]. Це ключові галузі, від розвитку яких залежать усі інші. За твердженням західних спеціалістів, особливо виразно виявляється на Заході інтерес до цифрових технологій.

Наведені вище дані стосовно змін у складі читачів і структурі читацького попиту свідчать про те, що в складних умовах перебудови економічного устрою країни, фінансової і політичної нестабільності зростає роль бібліотеки в адаптації громадян до сучасних реалій, у їхній перекваліфікації, тобто зростає соціальна функція бібліотек.

Серед нових категорій читачів – працівники банківських і комерційних структур, адвокати, юристи, управлінці, держслужбовці, представники малого і середнього бізнесу. Відповідно зросли і потреби у правовій, діловій, комерційній інформації, виданнях із питань економіки, організації управління.

До найактивнішої частини споживачів інформації, як і колись, належать аспіранти, молоді вчені, студенти вищих і середніх спеціальних навчальних закладів. До цієї групи активних користувачів усе більше приєднуються учні старших класів загальноосвітніх шкіл, коледжів, гімназій.

Їхній інтерес до науково-технічної і довідкової інформації стимулюється підвищенням вимог учителів, введенням обов'язкового написання рефератів. Про значно зрослий інтерес молоді до матеріалів наукових досліджень свідчить збільшення відвідувань і видача документів у залі дисертацій НБУВ.

Як свідчить статистика останніх років, попит на дисертації у студентів, навіть першокурсників, із року в рік практично подвоюється. Збільшується число іногородніх читачів, що приїжджають для вивчення дисертаційних робіт.

Щодо портрету сучасного читача слід додати, що переважною частиною його складу є жінки. Як показали дослідження складу читачів у Кримській республіканській універсальній науковій бібліотеці, у ряді наукових бібліотек Києва це жінки віком до 30 років із незакінченою вищою (першою або другою) освітою. Вони набагато активніші за читачів-чоловіків, частіше відвідують бібліотеку, більш вимогливі до складу нових надходжень, до номенклатури послуг [23].

Зміни складу читачів спричинили зміни організаційної структури бібліотек. При цьому на передній план усе нагальніше висувуються проблеми аналізу й оцінки стрімко зростаючих потоків інформації, їхнього якісного добору й організації відповідно до потреб читачів.

В універсальних наукових і публічних бібліотеках створюються кабінети ділової інформації, бізнес-центри, служби інформаційного забезпечення органів державної влади. Новий імпульс одержує використання фондів красназвчої літератури у зв'язку з вирішенням широкого спектра регіональних проблем. Характерна риса організації цих масивів документів – спрямованість на надання читачам не інформації про першоджерела, а готових до використання фактографічних даних, знання, на основі ретельного добору й аналізу потоків традиційних і електронних джерел, а також досягнення більшої мобільності в задоволенні читачьких потреб на основі використання сучасних інформаційних технологій.

З особливою наочністю зростання ціннісно-орієнтаційної функції наукових бібліотек прослідковується в діяльності служб інформаційного забезпечення органів державної влади, які утворюються у національних і обласних бібліотеках.

У структурі НБУВ ця служба – СІАЗ – на основі аналізу потоків друкованої й електронної інформації, роботи зі серверами засобів масової інформації, інформаційних агентств, використання аналітичних матеріалів, підготовлених інститутами Академії, в оперативному режимі готує для владних структур інформаційно-аналітичні матеріали з актуальних питань соціально-економічного життя України.

Щорічно виходять друком близько 150 аналітичних оглядів із проблем внутрішньої і зовнішньої політики України, життя регіонів, понад 50 оглядів економічної тематики. У друкованому й електронному вигляді виходить щотижневий журнал «Україна: події, факти, коментарі». На основі аналізу україномовних і російськомовних Інтернет-видань готується щоденний комп'ютерний часопис «Резонанс». Частина аналітичних матеріалів, підготовлених Службою, направляється міським, районним і обласним адміністраціям.

Інформаційні матеріали, підготовлені Службою, зводяться в єдину систему БД, постійно удосконалюються їхні рубрикатори, уводиться ретроспективна інформація. Активно використовуються матеріали БД «Місцеве самоврядування», «Паливно-енергетичний комплекс України», «Політичні партії і громадські рухи в Україні», «Громадська думка про діяльність структур влади», «Україна і ЄС», «Україна і НАТО», «Міжконфесійні відносини в Україні». Видано анотований каталог продукції Служби за 5 років (українською, російською й англійською мовами).

Виправдало себе створення таких підрозділів, як бібліотеки або кабінети правової інформації, у НБУВ це – бібліотека юридичної літератури у структурі відділу обслуговування літературою гуманітарного профілю. Читачів приваблює можливість одержати в цьому підрозділі першоджерела документів відразу після набрання ними чинності.

Змінити структуру обслуговування спонукають і нові інформаційні технології. Впровадження Інтернету зумо-

вило створення Інтернет-класів. Слід зауважити, що створення в бібліотеках Інтернет-центрів дуже підвищило репутацію бібліотек. Представники обласних бібліотек підтверджують, що надання можливості виходу в Інтернет змінило ставлення до них не лише користувачів, але і владних структур, і засобів масової інформації [8; 24]. І хоча сьогодні йдеться тільки про початок освоєння міжнародної онлайн-мережі, вивчення її можливостей, про навчання користувачів і бібліотекарів, перші, найважчі кроки зроблені.

Активне поповнення бібліотек кумулятивною інформацією головних світових інформаційних центрів – Інститутів наукової інформації США, ВІНІТІ, ІНІСН – повнотекстовими БД найбільших видавництв, БД з визначених тематичних напрямів, національними бібліографіями зарубіжних країн, каталогами найбільших бібліотек світу, багатотомними енциклопедіями тощо спонукає бібліотеки обладнувати робочі місця для читання CD-ROMів або спеціалізовані читальні зали. У бібліотеках вищих навчальних закладів найбільшим попитом користуються курси іноземних мов на CD-ROM, довідкові видання на CD-ROM, навчальні програми і тренінги.

У юнацьких бібліотеках, бібліотеках навчальних закладів обладнуються лінгафонні класи або кабінети. Для роботи з музичною інформацією, аудіо-, відео- та текстовими матеріалами, представленими на сучасних носіях інформації, обладнуються мультимедіазали.

Комп'ютеризація бібліотек чинить істотний вплив на зміну видової структури їхньої інформаційної продукції і послуг. Якщо раніше основним результатом інформаційно-бібліографічної діяльності була переважно бібліографічна інформація у формі покажчиків, бібліографічних довідок, різноманітних видів бібліографічного інформування, то сьогодні нові технології дають змогу перейти на більш високий, аналітичний рівень інформаційного обслуговування користувачів.

Формуються фактографічні, гіпертекстові і повнотекстові БД із соціальних, правових, економічних питань, підприємницької діяльності, культурного життя, видаються інформаційні дайджести з актуальних проблем регіонального розвитку. Придбані БД типу «Ліга. Закон», «Гарант» та інші дозволяють обслуговувати споживача в пакетному режимі, включаючи видачу першоджерел.

В академічних установах поряд із бібліотеками створюються інші інформаційні підрозділи, завдання яких – забезпечити аналіз інформації, формування баз даних, здійснення на цій основі прогнозу розвитку наукових напрямів.

Отже, є всі підстави стверджувати, що в сучасній структурі інформаційної діяльності бібліотек усе більше місце займають аналітичні види інформування, які дозволяють читачеві одержати інформацію, уже готову до використання. Власне бібліографічні засоби стають скоріше інструментом сигнального оповіщення про нові видання, про склад фондів бібліотек.

Характерною рисою сучасної системи інформацій-

ного обслуговування є налагодження взаємовигідних зв'язків між бібліотеками для забезпечення ефективності їхньої діяльності: розвитку мережі або створення корпорацій бібліотек для формування і використання фондів, ведення корпоративних каталогів і баз даних як основи Зведеного електронного каталогу бібліотек України.

Поява електронних носіїв інформації потребує і від бібліотекарів, і від користувачів навичок пошуку інформації в електронному середовищі. Підвищення комп'ютерної грамотності населення – складова інформаційної культури людини в XXI сторіччі, яка, у свою чергу, розглядається як методологічний інструмент для одержання, сприйняття, критичного аналізу і використання інформації, як засіб соціалізації особистості у сучасному мінливому світі.

Як показує вітчизняний досвід, оснащення бібліотек сучасною технікою і наявність у пам'яті комп'ютерів значних інформаційних ресурсів зовсім не означає, що вони будуть знайдені і використані. Для цього потрібна відповідна підготовка користувачів. Інформаційна культура сьогодні не може зводитися до пропаганди бібліотечно-бібліографічних знань або засвоєння основ комп'ютерної грамотності, вона припускає цілеспрямовану підготовку користувачів інформації, що володіють методами багатоаспектної інформаційної діяльності, включаючи використання нових інформаційних технологій. Розвиток людських ресурсів, розширення відтворення знань – таке надзавдання формування інформаційної культури. Тим часом, практика бібліотек інститутів НАН України показує, що студенти і викладачі профільних ВНЗ часто виявляються безпорадними при вирішенні типових інформаційних завдань: не орієнтуються у структурі бібліотечних каталогів і картотек, не подають їхніх специфічних особливостей при пошуку інформації, не можуть грамотно сформулювати запит і намітити найраціональніший шлях пошуку, із маси інформації відібрати потрібну, зіставити, проаналізувати, грамотно оформити результати.

Вивчення бібліотеками ряду інститутів і університетів бібліографічної частини дипломних і курсових робіт студентів, а також навчальних і методичних видань вищих навчальних закладів свідчить про те, що інформаційно-бібліографічна грамотність і студентів, і викладачів невисока. Звідси і відсутність вимогливості до бібліографічної грамотності проектів. І студенти, і викладачі не використовують основних фахових часописів, видань галузевих інформаційних центрів, дослідницьких установ, не звертаються до бібліографічних посібників, галузевих енциклопедій, довідників, термінологічних словників, недостатньо використовують електронні інформаційні ресурси. Най-

більше непокоїть у даній ситуації те, що такі користувачі не усвідомлюють своєї некомпетентності, не розуміють, що знання в галузі інформаційного самообслуговування – запорука успішного навчання, фахової діяльності, самоосвіти протягом усього життя.

У працях учених, що досліджують проблеми переходу до інформаційного суспільства, фахівців у галузі інформатики дедалі наполегливіше висловлюється думка про те, що формування інформаційної культури населення – невідкладне практичне завдання, що основи інформаційної грамотності мають бути закладені у навчальні курси усіх навчальних закладів – від середньої школи до вищої включно – і потім продовжуватися в установах, організаціях, на виробництві. Адже інформаційна культура розглядається нині як найважливіша специфічна складова загальної культури, а завдання формування інформаційної культури особистості і суспільства – як необхідна умова інтелектуалізації суспільного життя, його розвитку [2; 3; 6; 7; 10; 21].

Поки в нашій країні не створена струнка система оволодіння інформаційною культурою, бібліотеки спільно з іншими інформаційними установами перебирають на себе основну роботу з її формування [1; 20; 22].

Як свідчать результати опитувань, проведених у бібліотеках науково-дослідних установ НАН України, при оцінці рівня обслуговування в бібліотеці на перший план виступає професіоналізм бібліотекаря, його спроможність навіть у разі відсутності запитуваного видання оперативно допомогти в пошуку інформації, релевантної запиту читача. Серед послуг, за які читачі готові сплачувати, – навчання користувацьким навичкам у глобальних мережах.

Активне використання онлайн-тематичних путівників, каталогів-навігаторів, які розробляються бібліотеками багатьох установ (Інститут біології південних морів ім. О. О. Ковалевського, Інститут фізики НАН України, Інститут радіофізики й електроніки ім. О. Я. Усикова, Інститут фізіології ім. О. О. Богомольця, Інститут біохімії ім. О. В. Палладіна, Інститут соціології, Рада по вивченню продуктивних сил України, Головна астрономічна обсерваторія, Фізико-технічний інститут низьких температур ім. Б. І. Веркіна) і поміщаються на їхніх веб-сайтах, свідчить про те, що в більшості бібліотек є резерви для розширення пошукових можливостей у глобальних мережах. Адже форма онлайн-тематичних путівників по суті продовжує традиції рекомендаційної і науково-допоміжної бібліографії, але з новими об'єктами опису і новими каналами доступу до інформації, що відзначають і колеги з Росії [4; 13].

На жаль, низька результативність в оволодінні сучасними інформаційними технологіями значною мірою зумовлена роз'єднаністю зусиль бібліотек.

Скажімо, головні бібліотеки – методичні центри систем могли б досягти більшої успішності заходів, спрямованих на підвищення інформаційно-технологічної кваліфікації бібліотекарів, якби діяли спільно, спираючись на допомогу фахових навчальних закладів, бібліотечних асоціацій, запозичуючи досвід одне одного, а також зарубіжних колег. Результати роботи, що розпочалася за єдиним планом наукових бібліотек Кисва з підвищення фахової культури бібліотекарів під егідою Асоціації бібліотек України, переконують, що модернізація бібліотек на основі сучасних технологій можлива тільки за умови включення у цей процес усього фахового співтовариства, активізації інноваційної творчості в кожному бібліотечному колективі.

Література

1. 275 лет на службе науке: библиотеки и институты информации в системе РАН : Сб. науч. тр. / Е. Д. Дьяченко (гл. ред. серии). – М., 2000. – 276 с.
2. Ващекин Н. П., Урсул А. Д. Ориентиры опережающего образования // Соц. исследования. – 2000. – № 5. – С. 90–97.
3. Гендина Н. И. Повышение информационной культуры потребителей информации как условие успеха информатизации региона // ИРР. – 2001. – № 2. – С. 22–25.
4. Еременко Т. В. Каталогизация ресурсов Интернета // НТБ. – 2002. – № 5. – С. 53–67.
5. Звіт про бібліотечно-бібліографічну та інформаційну діяльність Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського у 2001 році. – К., 2002. – 43 с.
6. Зиповьева Н. Б. Проблемы становления информационной культуры как учебной дисциплины // Библиотеки и ассоциации в меняющемся мире: новые технологии и новые формы сотрудничества: Материалы междунар. конф. «Крым-2001». – М., 2001. – Т. 1. – С. 448–451.
7. Информационная культура в структуре новой парадигмы образования : Сб. науч. ст. – Кемерово: Кемеровская гос. академия культуры и искусств, 1999. – 181 с.
8. Імідж сучасної бібліотеки: 36 ст. – К.: Національна парламентська бібліотека України, 2001. – 190 с.
9. Колин К. К. Динамический вызов будущего // Вестник БАЕ. – 2000. – № 2. – С. 72–79; № 4. – С. 39–46.
10. Колин К. К. Информационная революция и фундаментальная информатика // НТИ. Серия 1. Организация и методика информационной работы. – 2001. – № 6. – С. 1–6.
11. Кузьмин Е. И. Библиотечная Россия на рубеже тысячелетий. Государственная политика и управление библиотечным делом: смена парадигмы. – М. : Либерия, 1999. – 224 с.
12. Миллер Р., Мхалски В., Стивенс Б. Обзор основных перспектив и рисков технологий XXI в. // РЖ. Социальные и гуманитарные науки. Сер. 8. Науковедение. – 2000. – № 3. – С. 20–43.
13. Мирская Е. З. Компьютерные телекоммуникации как инструмент интеграции национальных исследовательских ресурсов // Наука та наукознавство. – 2000. – № 4. – С. 22–32.
14. Мусеев Н. Н. Образ гуманитарного знания // Вестник БАЕ. – 2000. – № 1. – С. 60–66.
15. Наука и технология на пути в XXI век [Реферат доклада американского президента Конгрессу о состоянии науки и технологий в США] // РЖ. Социальные и гуманитарные науки. Сер. 8. Науковедение. – 2000. – № 2. – С. 32–40.
16. Національна Академія наук України : Короткий річний звіт. 2001. – К., 2002. – С. 26–33.
17. Окинавская хартия глобального информационного общества // Информационное общество. – 2000. – № 4. – С. 53–57.
18. Отчет о работе Центральной научной библиотеки и библиотек научных учреждений АН УССР за 1988 г. – К., 1989. – 53 с. (с приложениями).
19. Робота бібліотек науково-дослідних установ НАН України у 2000 році: Інформаційно-аналітичний огляд. Вип. 6. – К.: НБУВ, 2001. – 66 с.
20. Свобода А. А. Бібліотечно-інформаційне забезпечення наукових досліджень Національної академії наук України // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Вип. 6. – К.: НБУВ, 2001. – С. 6–14.
21. Семенов Э. П. Информация как фактор повышения устойчивости развития // Междунар. форум по информ. – 2001. – Т. 26. – № 1. – С. 3–10.
22. Современные пользователи автоматизированных информационно-библиотечных систем: проблемы обслуживания, изучения и обучения: Материалы 2-й научно-практической конференции. 25–27 марта 1998 г. – СПб: РНБ, 1999. – 128 с.
23. Соціологічні дослідження в бібліотеках: Інформаційно-аналітичний бюлетень. Вип. 24. – К.: Національна парламентська бібліотека України, 1999. – 26 с.
24. Универсальная научная библиотека как центр информационно-библиотечного обслуживания региона: Материалы Всероссийской научно-практической конференции. – Кемерово, 1997. – С. 123–125.
25. Черный А. И., Гиляревский Р. С. Информационное обеспечение ученых: современные системы и методы / НТИ. Сер. 1. Организация и методика информационной работы. – 1995. – № 7. – С. 2–11.